

A különös visszaesés megállapíthatóságához szükséges hasonló jellegű bűncselekmények körét csak a törvény határozhatja meg, ezek köre nem bővíthető [Btk. 459. § (1) bek. 31. pont a) alpont].

- [1] A törvényszék a 2017. október 11. napján kelt és az ítéletábra mint másodfokú bíróság végzésével 2018. február 27. napján jogerős ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki testi sértés büntetében [Btk. 164. § (1) bek., (8) bek. I. ford.], ezért őt mint különös visszaesőt 5 év szabadságvesztésre és 5 év közügyektől eltiltásra ítélte. A szabadságvesztést börtönben rendelte végrehajtani azzal, hogy a terhelt feltételes szabadságra nem bocsátható.
- [2] Elkövetési idő: 2015. április 2.
- [3] A főügyészség a 2018. szeptember 11. napján érkezett átiratában indítványozta, hogy az alapügyben első fokon eljáró bíróság a Be. 672. § (1) és (2) bekezdése szerinti egyszerűsített felülvizsgálati eljárás keretében a Be. 674. § (1) bekezdése alapján a terhelt különös visszaesői minőségére vonatkozó törvénysértő rendelkezését helyezze hatályon kívül és állapítsa meg, hogy a terhelt a Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pontja alapján visszaeső.
- [4] Indokolásában kifejtette, hogy a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegűnek tekintendő bűncselekményekről korábban a Legfelsőbb Bíróság 14. számú Irányelvének IV. része adott eligazítást, amely azonban 1994. március 25. napján hatályát veszítette. Ezt követően a cselekmények jelleg hasonlóságának megítélésére kizárólag a törvényben írt rendelkezések a figyelembe vehetők. A jelenleg hatályos Btk. az 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: korábbi Btk.) szerinti szabályozást fenntartotta azzal, hogy a különös részi tényállásokhoz fűzött értelmező rendelkezések határozzák meg, mely bűncselekményt kell a különös visszaesés szempontjából hasonlóknak tekinteni. Mivel az emberölés esetében a Btk. 160. § (6) bekezdése a testi sértést nem tekinti hasonló jellegű bűncselekménynek és a Btk. a testi sértés tekintetében egyáltalán nem tartalmaz rendelkezést a hasonló jellegű bűncselekményekről, a terhelt a Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pontja alapján – egyszerű – visszaesőnek minősül.
- [5] A törvényszék a 2018. szeptember 17. napján kelt végzésével az ügyészség indítványát – mint alaptalant – elutasította. Indokolásában kifejtette, hogy a Btk. 459. § 31. pont a) alpontja szerint különös visszaeső az, aki mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el, azaz a különös visszaesői minőséget nem csupán az ugyanolyan, hanem a hasonló jellegű bűncselekmények is megalapozzák. Az életveszélyt

okozó testi sértés büntette az emberölés büntetéhez hasonló bűncselekmény. Bár a Btk. 160. § (6) bekezdése a különös visszaesés szempontjából nem jelöli meg hasonló jellegű bűncselekményként, ez azonban csak az emberölésre vonatkozó törvényi rendelkezés. A Btk. ugyanakkor mind az emberölést, mind pedig a testi sértést az élet, testi épség és egészség elleni XV. Fejezetében pönalizálja. Abban az esetben, ha erről a jogszabály külön nem rendelkezik – mint például az élet, testi épség elleni vagy a vagyon elleni bűncselekmények körében – a hasonlóságot a törvényi és a történeti tényállások egymáshoz viszonyítása során fellelhető sajátosságok alapján lehet megítélni. E két bűncselekmény jelleg hasonlóságát igazolja az is, hogy a jogalkotó az emberölést, csakúgy mint a Btk. 164. § (8) bekezdése szerinti testi sértést a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pont c) alpontjában egyaránt a személy elleni erőszakos bűncselekmények körébe sorolta. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a sértettnél koponyaűri vérzéssel járó sérülés következtében közvetlen életveszélyes állapot alakult ki, mely szintén megerősíti, hogy a két bűncselekmény nem csak a törvényi rendelkezések szintjén, hanem az eredményük tekintetében is hasonlóságot mutat. Mindezek alapján a terhelt különös visszaesőkénti elítélése nem törvénysértő.

- [6] A végzéssel szemben a főügyészség fellebbezést jelentett be az elítélt javára, visszaeső minőségének megállapítása végett.
- [7] A fellebbviteli főügyészség a terhelt javára bejelentett ügyészi fellebbezést változatlanul fenntartotta. Maga is utalt arra, hogy a Legfelsőbb Bíróság 14. számú Irányelvének hatályon kívül helyezését követően az anyagi jogszabályok taxatív módon határozzák meg a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmények körét. Ezen a jogalkotói technikán utóbb a Btk. sem változtatott. Jelenleg kizárólag a különös részi tényállásokhoz fűzött értelmező rendelkezések alapján van lehetőség jelleg hasonlóság okán a különös visszaesés megállapítására. E rendelkezések köre nem bővíthető, ellenkező esetben a különös részi értelmező rendelkezésekre nem lett volna szükség.
- [8] Az ügyészi fellebbezés alapos.
- [9] A Be. 671. § 16. pontja szerint egyszerűsített felülvizsgálati eljárás lefolytatásának van helye, ha a bíróság az alapügyben a törvény kötelező rendelkezése ellenére nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett az elítélt visszaesői minőségéről.
- [10] A Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pontja értelmében visszaeső a szándékos bűncselekmény elkövetője, ha korábban szándékos bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, és a büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb bűncselekmény elkövetéséig három év még nem telt el. Ugyanezen törvényhely a) alpontja

szerint különös visszaeső az a visszaeső, aki mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el.

- [11] A terheltet a jelen ügyet megelőzően a 2008. szeptember 09. napján jogerős ítélettel jogerősen felbujtóként elkövetett emberölés büntettének kísérlete [korábbi Btk. 160. § (1) bek. és (2) bek. d) pont] valamint felbujtóként elkövetett közveszélyokozás büntette [korábbi Btk. 259. § (1) bek.] miatt – halmazati büntetésül – 7 év 6 hónap fegyházbüntetésre és 8 év közügyektől eltiltásra ítélték. A szabadságvesztés- büntetésének letöltését 2008. szeptember 10. napján kezdte meg, abból 2013. október 04. napján feltételes szabadságra bocsátották, annak tartama 2015. augusztus 18. napjával telt le.
- [12] Tekintettel arra, hogy a terhelt a 2015. április 02. napján történt újabb szándékos bűncselekményét a korábbi szándékos bűncselekmény miatt kiszabott végrehajtandó szabadságvesztésből engedélyezett feltételes szabadság hatálya alatt követte el, visszaesői minősége e bűncselekmény vonatkozásában a Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pontja értelmében fennáll. Ezzel kapcsolatban az ítélőtábla annyiban egészíti ki az elsőfokú végzés indokolását, hogy a kialakult bírói gyakorlat szerint a büntetőjogi visszaesés tényének megállapítása a szándékos bűncselekmény miatt történt korábbi szabadságvesztés jogerős ítélettel történő kiszabásához és nem a büntetés kitöltéséhez vagy végrehajthatóságának megszűnéséhez kapcsolódik. A kitöltés, illetve a végrehajthatóság megszűnése mint feltételek, csupán a visszaesést megalapozó időszak végső időpontjának kitolódását célozzák. (BH 2005.199., Szegedi Ítélőtábla Bf.I.273/2008/10. számú határozata). A visszaesés megállapíthatóságát tehát a korábbi szabadságvesztés kitöltése, vagy a végrehajthatóság megszűnése előtt, de az ítélet jogerőre emelkedése után elkövetett szándékos bűncselekmény elkövetése is megalapozza.
- [13] A törvényszék a terhelt különös visszaesői minőségét a korábbi elítélése alapját képező emberölés büntette és a később elbírált életveszélyt okozó testi sértés büntettének hasonló jellege miatt látta megállapíthatónak. A jelleghasonlóság vizsgálatát végeredményét tekintve a Legfelsőbb Bíróság 14. számú Irányelvével összhangban, a törvényi tényállások és a terhelt által kifejtett elkövetési magatartások sajátosságainak összevetésével végezte el. Tényszerűen utalt azonban az ügyészség arra, hogy a 14. számú Irányelvét a Legfelsőbb Bíróság 23. számú Irányelve 1994. március 25. napjával hatályon kívül helyezte, így az abban foglaltak jelenleg irányadónak nem tekinthetők. Alaposabb vizsgálatot igényelt azonban az, hogy helyes-e az az ügyészi álláspont, miszerint ezen időszakot követően a cselekmények jelleghasonlóságának megítélésekor kizárólag a törvényben írt

rendelkezések a figyelembe vehetők és a különös részi törvényi tényállásokhoz fűzött értelmező rendelkezések határozzák meg, hogy mely bűncselekményt kell a különös visszaesés szempontjából hasonlóknak tekinteni.

- [14] A jogfejlődést vizsgálva az alábbiak állapíthatók meg:
- [15] A korábbi Btk. és a Btk. a különös visszaesőkre vonatkozó szabályozási rendszere megegyezik abban, hogy mindkét törvény értelmező rendelkezése rögzíti a különös visszaeső fogalmát, és mindkét törvény tartalmaz a különös visszaesőkre vonatkozó szabályokat, mind az Általános, mind pedig a Különös Részben. Mindkét törvény esetében az Általános Rész tartalmazza a különös visszaesőkre vonatkozó speciális büntetéskiszabási szabályokat. A különös részi szabályozásban azonban eltérések mutathatók ki.
- [16] A korábbi Btk. Különös Része – legalábbis az 1993. évi XVII. törvénnyel történt módosításáig – a különös visszaesőkre vonatkozóan az emberölés [korábbi Btk. 166. § (5) bek.] továbbá a vagyon elleni bűncselekmények körében [1978. évi IV. tv. 316. § (2) bek. e) pont, 317. § (2) bek. d) pont, 318. § (2) bek. d) pont, 324. § (2) bek. b) pont II. ford. és 326. § (2) bek. a) pont II. ford.] tartalmazott csak rendelkezést, oly módon, hogy az elkövető ezen minősége mind az emberölés, mind pedig egyes vagyon elleni bűncselekmények esetében – szemben más bűncselekményekkel – minősítő körülmény volt. Ezek kapcsán rögzítésre kerültek a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmények is. Ez azonban nem jelentette azt, hogy további bűncselekmények esetében a különös visszaesés megállapítására – azok hasonló jellege esetén – ne kerülhetett volna sor.
- [17] Éppen az ezzel kapcsolatos joggyakorlat egységesítése érdekében született meg a Legfelsőbb Bíróság 14. számú Irányelve. Az irányelv rögzítette azt is, hogy az akkor hatályos büntető törvénykönyv néhány bűncselekmény esetében a Különös Részben határozza meg a cselekménynek különös visszaesőként minősülését. Ezek az esetek – a Btk. Általános Részében szabályozott különös visszaeséshez képest – mint kivételek jelentkeznek, amelyeknél a Btk. 97. §-ában foglalt rendelkezések alkalmazásának nincs helye. Azaz a jogalkotó csak azokban az esetekben határozza meg a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekményeket, ahol e minőséghez különös részi jogkövetkezmények (tételkeret emelkedés, egyébként szabálysértés bűncselekménnyé válása) is fűződnek, azonban tételkeret emelő hatású általános rendelkezések – a kétszeres értékelés tilalmánál fogva – nem érvényesülhetnek. Egyéb esetekben a jelleghasonlóság megítélése az értelmező rendelkezések alapján a jogalkalmazó feladata. Az irányelv az

ezzel kapcsolatos egységes gyakorlat kialakítását szolgálta.

- [18] Az itt kifejtetteket a 14. számú Irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 23. számú Irányelv, de a büntető törvénykönyvet módosító 1993. évi XVII. törvény sem törte át egyértelműen. A 23. számú Irányelv a hatályon kívül helyezés okaként azt rögzítette, hogy azt az 1993. év május 15. napján hatályba lépett 1993. évi XVII. törvény tette szükségessé, figyelemmel arra, hogy az anyagi büntetőjog szabályai jelentősen módosultak. A különös és a többszörös visszaesés elvesztette azt a kiemelkedő jelentőségét, amivel a korábbi büntetőjogi szabályozás felruházta.
- [19] Az 1999. március 1. napjával hatályba lépett 1998. évi LXXXVII. törvény a robbanóanyaggal és robbantószerrel visszaélés [263. § (4) bek. a)-c) pont], a lőfegyverrel és lőszerrel visszaélés [263/A. § (5) bek. a)-c) pont], a fegyvercsempészet [263/B. § (4) bek. a)-c) pont], és a nemzetközi szerződés által tiltott fegyverrel visszaélés [264/C. § (6) bek. a)-c) pont] bűncselekményének súlyosabban minősülő eseteként határozta meg, ha a bűncselekményt különös visszaesőként követik el. Az emberölés büntetétéhez [166. § (5) bek.] hasonlóan a jogalkotó a módosítással érintett tényállásokhoz kapcsolódó értelmező rendelkezéssel maga határozta meg a hasonló jellegű bűncselekmények körét a fegyveres elkövetésre, az elkövetési magatartások hasonlóságára és a védett jogi tárgyak nagyfokú rokonságára tekintettel. A törvény miniszteri indokolása szerint a büntetőjog előre meghatározottságának alkotmányos követelménye sérülne, ha a törvény a bírói gyakorlatra bízna annak eldöntését, hogy a kérdéses bűncselekményeknél a különös visszaesés szempontjából mi tekinthető hasonló jellegű bűncselekménynek (az 1998. évi LXXXVII. törvény 57-60. §-ához fűzött miniszteri indokolás). Az említett tényállásokból a 2007. június 1-jén hatályba lépett 2007. évi XXVII. törvény mellőzte a különös visszaesésre, valamint ezzel összefüggésben a hasonló jellegű bűncselekmények meghatározására vonatkozó rendelkezéseket, a módosítás indokát azonban a jogalkotó nem jelölte meg (2007. évi XXVII. törvény 11-12. §-hoz fűzött miniszteri indokolás).
- [20] A szabályozás ezt követően érdemben változatlan maradt a 2012. évi C. törvény hatályba lépéséig. A különös részi szabályozás mindösszesen a rendbontás bűncselekményével (korábbi Btk. 271/A. §) bővült, ahol az emberöléshez hasonlóan a különös visszaesés a bűncselekmény minősített eseteként került meghatározásra és rögzítésre kerültek a hasonló jellegű bűncselekmények is.
- [21] Az új Btk. miniszteri indokolása – szemben például az erőszakos többszörös visszaesésre vonatkozó szabályozás kapcsán kifejtettekkel, ahol kifejezetten rögzíti, hogy az e minőség

megállapításának alapját képező bűncselekmények körét a törvény taxatívén határozza meg, azok kapcsán jogalkalmazói jogértelmezésnek helye nincs – a különös visszaesés esetében erre továbbra sem utal. Szembeötlő azonban, hogy az újraszabályozás ellenére a vagyon elleni bűncselekmények körében elhelyezett, a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmények körét rögzítő rendelkezést átvette, egyben e kört a vagyon elleni erőszakos bűncselekményekre is kiterjesztette.

- [22] Az Alaptörvény 2019. január 1-jétől hatályos 28. cikke értelmében a bíróságoknak a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezniük. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni.
- [23] A különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmények körének törvényi szintű meghatározására irányuló jogalkotói szándék a korábbi Btk. 1998. évi LXXXVII. törvénnyel történt módosítása óta tehát egyértelműen tetten érhető, ekként a törvény értelmezése során figyelmen kívül nem hagyható. Tekintve, hogy a különös visszaeséshez a Btk. Általános Része főszabályként büntetési tételkeretet emelő hatást is fűz, e jogértelmezés felel meg a jogállamiság, és azzal összefüggésben a normavilágosság alkotmányos követelményének is.
- [24] Megjegyzendő továbbá, hogy a felsőbbbíróságok gyakorlata is egységes abban, hogy a különös visszaesés szempontjából hasonló bűncselekményeknek csak azok tekinthetők, amelyeket a Büntető Törvénykönyv a különös részi tényállásokhoz fűzött értelmező rendelkezésekben kifejezetten ilyen deliktumként jelöl meg (Fővárosi Ítéltábla 2.Bf.128/2018/15., 1.Bf.107/2018/22., 2.Bf.86/2009/11., Szegedi Ítéltábla Bf.I.485/2017/20., Debreceni Ítéltábla Bf.I.501/2009/3., Bf.I.488/2009/35. számú határozatai).
- [25] Összességében megállapítható, hogy a különös visszaesésnek a Btk. Záró Részében körülírt általános fogalmát egybe kell olvasni a Különös Rész egyes bűncselekményeihez fűzött speciális értelmező rendelkezésekkel. Ez utóbbiak bírói mérlegelést meg nem engedő, kógens rendelkezések. A különös visszaesés szempontjából hasonló jellegűnek tekintendő taxatív módon felsorolt bűncselekmények köre egyedi mérlegelés eredményeként nem bővíthető, ugyanakkor a terhelt javára sem szűkíthető. Amennyiben a terheltet a különös részi értelmező rendelkezésben hasonlóként megnevezett bűncselekmény miatt korábban

elmarasztalták és az egyéb törvényi feltételek is fennállnak, a különös visszaesőkénti elítélése nem mellőzhető.

- [26] A fentiek alapján az ítéltábla az ügyészi álláspontot alaposnak, az ezzel ellentétes elsőbírói érvelést tévesnek, a jogerős ítéletnek a terhelt különös visszaesői minőségére vonatkozó rendelkezését pedig törvénysértőnek ítélte.
- [27] A kifejtett indokokra figyelemmel az ítéltábla mint másodfokú bíróság a Be. 598. § (1) bekezdés g) pontja szerinti tanácsülésen a törvényszék 2018. szeptember 17. napján kelt végzését a Be. 606. § (1) bekezdés alapján megváltoztatta és a Be. 674. § (1) bekezdése alapján a rendelkező részben írt jogerős ügydöntő határozat törvénysértő rendelkezésének hatályon kívül helyezésével az anyagi jogszabálynak megfelelő határozatot hozott.

(Fővárosi Ítéltábla 3. Beüf. 10.061/2019.)